

opravljenem zvršilu predlaga zahtevajoči upnik na prošnjo zavezančevu odlog, oziroma ustavitev za 6 mesecev. Sodnik dovoli ustavitev v smislu §-a 200, št. 3 ali §-a 282 zvrš. reda nedvomno, čeprav se zvršilo še ni opravilo, čeprav si zahtevajoči upnik še ni pridobil prisilne zastavne pravice na premičnine. Ker je rubežen in prodajo premičnin lahko dovoliti obenem, neha tukaj celo zvršilo hkratu, a neizogibno vendar le za 6 mesecev.

Tukaj se pač jasno kaže, da je računiti jednomesečni rok za odmero stroškov od te ustavitve. Kajti o zvršilu po tej ustavitvi ni nobenega sledu, ni zastavne pravice na premičninah, glede katere bi veljal § 256 zvrš. reda — in če ne velja jednomesečni rok od ustavitve in če zavezanec pozneje sploh več ne ponovi zvršila, potem ni nobenega datuma, od katerega bi se sicer moglo ta jednomesečni rok računiti.

Seveda bi bil zahtevajoči upnik celo zvršilo tudi lahko umaknil ali predlagal ustavitev po §-u 39, št. 6 zvrš. reda, toda prosto mu je gotovo tudi predlagati ustavitev po §-ih 200, št. 3 in 282 l. c., da potem še le po pretekli polovici leta od ustavitve sme ponoviti zvršilo.

Doneski k zgodovini slovenskega vseučiliškega vprašanja.

V. Pojavi v letih 1868 — 1871.¹⁾

Slovenski tabori, ki so posvečevali svojo pozornost vsem najvažnejšim slovenskim vprašanjem, seveda tudi niso pozabili slovenskega vseučilišča. Na prvem taboru, ki se je vršil dne 9. avgusta 1868 na polju poleg Ljutomera in katerega se je udeležilo nad 7000 ljudi, se še o vseučilišču ni razpravljalo, zahtevala se je le splošna ravnopravnost v šoli. Toda malo dni pozneje vršil se je v Ljubljani shod, ki gotovo ni ostal brez vpliva na naše vprašanje. Nove pravice združevanja vporabili so namreč takoj tudi dijaki in l. 1868. ko se je ustanavljal v

¹⁾ Posnetek iz članka gosp. Janka Polca v »Slov. Narodu« z dne 30. novembra 1901 št. 276.

Gradcu akad. »Leseverein«, pri katerem so Nemci in Italijani Slovane popolnoma prezrli, zbrali so se bili razžaljeni slovenski akademiki graški dne 9. junija in so sklenili soglasno peticijo na ministerstvo da se: 1. vpelje slovenščina v vse nižje in srednje šole, 2. da se dopolni vseučilišče v Zagrebu in 3. da se ustanovi pravna akademija v Ljubljani. Dunajska »Sava« pa je že poprej sprožila misel, naj se v počitnicah priredi v Ljubljani splošni shod slovenskih akademikov. Ta shod se je izvršil sijajno dne 14. avgusta. Akademiki so po temeljitih referatih M. Samca, jurista Oblaka in Josipa Jurčiča sklenili resolucije v smislu graške peticije.

Tudi deželni odbor kranjski je v svojem »Poročilu o ravnopravnosti slovenskega jezika v javnih šolah in uradnih na Kranjskem« dne 28. avgusta priporočal deželnemu zboru, naj se ta obrne do vlade s prošnjo, da ustanovi v Ljubljani »akademijo za pravoznanstvo«, spominjajoč dotične korake in uspehe l. 1848.

Kljub temu pa, da se je že zopet jela v javnosti poudarjati potreba slovenskega vseučilišča, se še drugi slovenski tabor v Žalcu (udeležnikov je bilo 15.000) ni določno izrekel za univerzo, kakor je sploh le kopiral resolucije prvega tabora. Stoprav na tretjem slovenskem taboru v Šempasu na Goriškem se je dne 18. oktobra 1868 izrecno zahtevala slovenska pravna akademija.

Mogočen ljudski glas, ki je zahteval slovensko vseučilišče, pa je odmeval tudi v državnem zboru. Poslanec Luka Svetec je v 170. seji dne 8. marca 1869 pozivljal vlado, naj vendar vpošteva sklepe deželnega zbora goriškega in kranjskega in naj ali napravi pravno akademijo za italijansko in slovensko narodnost ali naj pa kako drugače skrbi, da se bodo mogli vseučiliški predmeti predavati v slovenskem, oziroma italijanskem jeziku. Minister Hasner je odgovoril Svetcu še isti dan, rekoč, da se vlada ne boji stroškov za ustanovitev vseučilišč, če izprevidi, da bodo mogla prospevati. Misli pa, da narodu brez znanstvene literature in brez profesorjev ni možno dati vseučilišča. Vlada je načeloma proti sami pravni akademiji, ker je skušnja pokazala, da te same brez modroslovne in medicinske fakultete nimajo življenske moči.

Spomladi l. 1869. začeli so zborovati zopet slovenski tabori. Na četrtem taboru v Brdih utemeljeval je znani rodoljub Lavrič resolucijo o slovenski pravni akademiji. Znamenit je potem peti tabor v Sevnici, kjer je o potrebi slov. »pravniškega vseučilišča« govoril župnik Rišpl.

Jeden najznamenitejših je bil brezdvombeno sedmi slovenski tabor na ljubljanskem polju poleg Vižmarij. Važen je ta tabor radi velikanskega števila udeležnikov, bilo jih je okoli trideset tisoč, znamenit, ker so se ga udeležili vsi narodovi prvaki, pomemben radi važnosti razpravljalnih predmetov in znamenit tudi za naše vprašanje, kajti vižmarski tabor je prvi zahteval slov. vseučilišče in ne le akademije. Govoril je o tem predmetu dr. Razlag, ki je obširno z zgodovinskega, narodno-gospodarskega in kulturnega stališča utemeljeval potrebo in izvedljivost te ideje. Tudi na osmem taboru v Ormožu dne 8. avg. 1869 je dr. Razlag 9000 zbranim taboritom govoril o slovenskem vseučilišču.

Mesec dnij po ormoškem taboru vršil se je pa dne 4. septembra v Ljubljani drugi shod slovenskih akademikov. Kot prva točka je bil na dnevnem redu razprava o slovenskem vseučilišču. Potrebo takega zavoda je obširno povdarjal pravnik Oblak, a proti njemu sta govorila Zaplotnik in Šuklje in navajala za vzrok svojega stališča prav one momente, katere povdarjajo naši nasprotniki. Vendar je bila s prevesno večino vsprejeta resolucija: »Zbrani študentje v Ljubljani zahtevajo od vlade, da je ona pravična tirjatvam slovenskega naroda ter ustanovi univerzo v Ljubljani z učnim jezikom slovenskim.«

Tudi l. 1870. so tabori v Sežani v Cerknici, Kapeli niže Radgone, v Kobedu v Istri, v Vipavi in Zapračah blizu Vrbe sklenil jednake resolucije glede univerze kakor prejšnji tabori.

Mogočnega ljudskega glasu, ki je tako silno, ker soglasno odmeval po taborih širom slovenske zemlje, vlada vendar ni mogla preslišati, tem manj, ker je bilo ministrstvo Potocki baš takrat v zadregi in je upalo pridobiti z ugodno rešitvijo vseučiliškega vprašanja slovenske poslance. Naučni minister Stremayer je rešil to vprašanje na ta način, da je postavil z najvišjim dovoljenjem, kakor objavlja »Wiener Ztg.« od 31. julija

1870, za drugo poletje l. 1870. v proračun vsoto 3600 gld. za slovenska predavanja na graškem vseučilišču.

Nepopolna zadovoljnost s to rešitvijo se kaže najboljše v istočasnih interpelacijah dr. Coste v kranjskem (30. avgusta), dr. Lavriča v goriškem (24. avgusta) ter dr. Vošnjaka v štajerskem deželnem zboru, v katerih so vlado vprašali, zakaj ni ustanovila vseučilišča v Ljubljani.

Mej tem so se pa že vršile priprave za slovenska predavanja v Gradcu, za katera so se oglasili kot docenti: inomoški profesor dr. Krainc, dr. Gršak in dr. Ribič, v poštev so prišli še dr. Lehmann, dr. Radl ter Melé. Vlada je nameravala prve tri gospode imenovati. Jeden izmed njih pa je vprašal, pod katerimi pogoji se bo imenovanje vršilo in je ob enem prosil habilitacije. Na to svoje vprašanje je dobil naslednji veleznami-mivi odgovor:

»Z. 233. Mit h. Erlass v. 3. Jänner d. J. hat das Ministerium f. Cultus und Unterr. mit Bezug auf den Erlass vom 1. August 1870, betreffs der allerhöchst genehmigten Einführung slovenischer Vorträge über die Fächer der judiciellen Staatsprüfung anher eröffnet, dass diejenigen, welche an der hiesigen Facultaet zu diesen Vorträgen in einer der nicht deutsch vortragenden Professoren an den Universitäten zu Innsbruck, Prag, Lemberg gleichen Stellung und in der Art, dass diese Vortraege den Vorschriften der bestehenden Studienordnung genügen würden, zugelassen werden wollen, sich mindestens in der vorgeschriebenen Weise habilitieren müssen u. zw. durch Habilitationsvorschriften und Colloquium in deutscher Sprache (die Probevorlesung könnte slovenisch vorgetragen werden). So lange sich keine so gearteten Lehrkräfte finden, könnten neben den deutschen Hauptcollegien slovenische collegia practica über jene Fächer behufs der Vermittlung der wichtigsten terminologischen Hilfsmittel abgehalten werden, dessen Docenten eine der des honorirten Docenten der Verrechnungskunde ähnliche Stellung an der Facultaet einzunehmen hätten und deren entsprechender Remuneration nichts im Wege stünde. Das gefertigte Professoren-collegium erachtet es für geboten, Ew. Wolgeboren hievon in Kenntnis zu setzen und zu befragen, in welchem Sinne Sie nunmehr Ihr vom hohem Ministerium anher zur Äusserung

übergebenes Gesuch verstanden wissen wollen. — K. k. rechts- u. staatswissenschaftliches Professoren-Collegium. Graz, am 4. Februar 1871. Dr. F. Bischof, d. z. Decan.»

»Slovenski Pravnik« čegar urednik je bil, kakor znano, za naše vprašanje tako zaslužni dr. Razlag, je pa l. 1871. še predlagal, naj se tudi na vseučilišču dunajskem uvedejo slovenska predavanja in pozval na Dunaju živeče učene rojake odvetnike dr. Pogačnika, dr. Dolenca in dr. Napreta, naj se žrtvujejo za domovino in naj se ponudijo za brezplačne docente na dunajskem vseučilišču. Samo dr. Pogačnik se je odzval in vložil koncem aprila leta 1871. obširno vlogo pri naučnem ministrstvu, v kateri se ponuja za neplačanega docenta na Dunaju z jednim pogojem, da se mu podeli naslov in značaj rednega vseučiliškega profesorja.

Mislilo se je splošno, da se slovenska predavanja prično že jeseni 1870, toda majnika 1871 vršila so se še vedno poga- janja. Tako se je ta važna stvar zavlekla, dokler se ni končno popolnoma pokopala. Proračunski odsek posl. zbornice je namreč postavko za slovenska predavanja črtal in tudi zbornica je odsekovi večini pritrnila. Dne 13. junija je bila dotična de- bata v poslanski zbornici, kjer je dr. Costa temeljito in odločno zagovarjal slovensko zahtevo. Modificiral pa je potem vladin predlog v toliko, da je pritrnil odsekovemu sklepu, naj se v Gradcu ne predava slovenski, in predlagal resolucijo, ki zahteva od vlade ustanovitev vseučilišča v Ljub- ljani. Proti temu sta govorila graški poslanec profesor Rech- bauer in specijalni odsekov poročevalec, profesor, poznejši mi- nister Julij Glaser; naučni minister Jireček je pa molčal. Costina resolucija seveda ni bila vsprejeta. Tako torej se je zopet za dolgo, dolgo časa pokopala kolikor toliko ugodna rešitev slo- venskega vseučiliškega vprašanja.

